

INGLIZ TILI DARSLARIDA REPRODUKTIV KO'NIKMALARNI RIVOJLANTIRISHDA KOMMUNIKATIV MASHQLAR

Toshova Gulnoza Tojinorovna

Termiz davlat Pedagogika instituti, Xorijiy til va
adabiyot yo'nalishi 2 bosqich magistranti,

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada biz zamonaviy innovatsion texnologiyalardan, samarali pedagogik usullardan, darslarda, chet tili darslarida va mustaqil ta'lim jarayonida ulardan foydalanish usullarini o'rganishga va ma'lumot berishga harakat qildik. Maqolada lug'at, grammatika, og'zaki nutq qobiliyatlari va boshqalarni rivojlantirish uchun foydali bo'lgan usullarning qisqacha ro'yxati keltirilgan.

***Kalit so'zlar:** zamonaviy innovatsion texnologiyalar, til kompetensiyasini shakllantirish, og'zaki nutq va nutq ko'nikmalarini rivojlantirish.*

Hozirgi kunda chet tillari kasbiy tayyorgarlikning zaruriy tarkibiy qismiga aylanib bormoqda. Ko'p sohalarda xorijlik hamkorlar bilan aloqa o'rnatish, o'z g'oyalarini, fikrlarini qanchalik ravon va to'g'ri tushuntirishni bilish zarurati tug'iladi. O'zbekistonda xorijiy tillarni o'qitish sifatini oshirish maqsadida har yili ko'plab islohotlar amalga oshirilmoqda. Jumladan, "Ta'lim to'g'risida"gi qonun [1], "Kadrlar tayyorlash milliy dasturi" [2], 2012-yil 10-dekabrda "Chet tillarni o'rganish tizimini yanada takomillashtirish to'g'risida"gi qaror [4] o'qituvchilar uchun muhim hujjatlardir chet tillari.

Shularni hisobga olgan holda o'qituvchi va talabalar xorijiy tillarni o'qitishning zamonaviy usullarini yaxshi bilishlari kerak. Bundan tashqari, ular o'z maqsadlariga erishish uchun eng samarali usullarni tanlashlari mumkin.

Bizning maqolamizning vazifalari:

- og‘zaki nutqni o‘rgatishning nazariy asoslarini tadqiq etish;
- og‘zaki nutqni o‘rgatishning zamonaviy usullarining o‘ziga xos xususiyatlarini aniqlash;
- og‘zaki nutqni o‘rgatishning to‘g‘ri va innovatsion usullarini o‘rganish.

20-asrning oxiriga kelib pedagogika chet tillarini o‘qitishda, ayniqsa og‘zaki nutqni o‘rgatishda juda ko‘p qiziqarli va samarali metod va yondashuvlarni to‘pladi. Olimlar chet tillarini o‘qitish metodikasini boyitdilar, shuning uchun u murakkab va ko‘p qirrali fanga aylandi.

Kitoblar orqali o‘qitishning yuqori texnologiyali odatiy usullarining rivojlanishi bilan shunga o‘xshash grammatika mashqlari, matnlarni o‘qish va tarjima qilish ikkinchi o‘rinda turadi. An’anaviy grammatika-tarjima usullari til ko‘nikmalarini shakllantirmaydi. Talabalar turli matnlarni yuqori darajada o‘qish va tarjima qilish qobiliyatiga ega, lekin u chet tilidagi bilimlarini hayotiy vaziyatlarda qo‘llay olmaydi. Kommunikativ yondashuv nutq va yozish qobiliyatlari shaklida grammatik bilimlardan foydalanishga imkon beradi.

O‘qituvchilar an’anaviy grammatika va tarjima mashg‘ulotlaridan uzoqlashmoqda. Ular turli xil texnikalardan foydalanadilar va kerakli natijaga erishish uchun ularni bir-biri bilan birlashtiradilar. Talabalar nutqiy ko‘nikmalarni shakllantirish uchun grammatik bilimlardan foydalanadilar. Mashqlar tinglash, o‘qish, yozish va hokazolarni o‘z ichiga oladi. Muloqot akti chet tillarini rivojlantirishda muhim rol o‘ynaydigan muloqot faoliyatining asosiy birligidir. Talaba og‘zaki nutqni shakllantirish va kommunikativ kompetentsiyani rivojlantirishga qodir bo‘lishi kerak. Muayyan mashqlar yordamida bajariladigan og‘zaki nutqni rivojlantirish.

E.I. Passov va boshqa olimlar shartli nutq mashqlarining maqsadga muvofiqligi haqida gapirdilar [1]. Ularni bir nechta kichik turlarga bo‘lish mumkin. Imitativ (model bo‘yicha fikrni ifodalash). O‘zgartirish (ma’no doirasida tegishli gapni tanlash).

Transformatsiya (boshqa ma’lumotlarni uzatish uchun replikalarni o‘zgartirish). O‘z-o‘zini reproduktiv (talaba mustaqil ravishda bayonotlar uchun takliflar beradi).

Olimlarning fikricha, eng muhim maqsadlardan biri ikkinchi darajali til shaxsini shakllantirishdir.

Talabalar/talabalar yangi tilni tubdan yangi darajaga olib chiqishlari kerak. Buni qilish uchunmi? Idrok etishda xatolikka yo‘l qo‘ymaslik uchun uni ona tilidan ajratish muhimdir. Talabalar asta-sekin o‘z qobiliyatlarini rivojlantirishning turli bosqichlaridan o‘tadilar. Kelajakda ular olingan ko‘nikmalardan foydalanib, mustaqil ravishda muloqot qilishlari kerak. Mashqlar tizimi nutqning yuqori darajasiga erishishga yordam beradi.

Ular mashg‘ulotlarning turli bosqichlarida qo‘llanilishi kerak. Pedagogika o‘quvchi shunchaki ma’lumotni idrok etuvchi passiv ob’ekt emas, balki jarayonning to‘liq ishtirokchisi bo‘lishi kerak degan xulosaga keldi. Muammoli o‘rganish bugungi kunda chet tillarini o‘qitishning innovatsion usullarini anglatadi. Bu o‘quvchilarning o‘z-o‘zini rivojlantirish va fikrlash qobiliyati uchun vosita bo‘lib xizmat qiladi.

Mashg‘ulotlarda muammoli yondashuvdan foydalanadigan o‘qituvchilar guruhdagi talabalarning mustaqil ishlarini tizimli rivojlantirishga e’tibor berishlari kerak. Asosiy maqsad ularning o‘zlari bilim olishga yordam berishdir.

Xulosa

Shunday qilib, Z avlod o‘quvchilari uchun ingliz tilini o‘qitish jarayonini modernizatsiya qilishning yangi usullarini izlashda, Internet-memlar muhim motivatsion salohiyatga ega bo‘lgan tegishli materialdir. Turli mavzulardagi memlarning katta tanlovi, jonli vizual tasvirning istehzoli mazmun bilan uyg‘unligi va memlarning dolzarbligi ushbu kreollashtirilgan matnlardan o‘quvchilarning chet tilidagi kommunikativ kompetensiyasini tashkil etuvchi bilim, ko‘nikma va malakalarini rivojlantirish uchun foydalanish uchun keng imkoniyatlar yaratadi.

Tadqiqot davomida texnik universitet talabasining chet tilini o‘rganish jarayoniga bo‘lgan motivatsiyasining tarkibiy qismlari aniqlandi va ularning ingliz tilini o‘rganishga bo‘lgan motivatsiyasini oshirish usuli sifatida chet tilidagi memlar bilan ishlashni tashkil etish modeli taqdim etildi. Taklif etilayotgan model doirasida

talabalarning memlar bilan ishlash algoritmi, ya'ni ushbu ishning samaradorligini ta'minlaydigan uslubiy apparat aniqlandi.

"Kasbiy faoliyatda chet tili" dasturiga muvofiq talabalarning memlar bilan ishini tashkil etishning mumkin bo'lgan mazmunli yo'nalishlari aniqlandi, talabalarning ingliz tilini o'rganishga bo'lgan motivatsiyasining rivojlanishini aniqlash uchun mezon-baholash apparati taqdim etildi. Ushbu modelni amalga oshirish imkoniyatlari ma'lum bir mem bilan ishlash misolida keltirilgan. O'tkazilgan uslubiy tajriba bo'lajak muhandislarning ingliz tilini o'rganishga bo'lgan motivatsiyasini rivojlantirishda ijobiy natijalarni ko'rsatmoqda.

Til o'rganish motivatsiyasini rivojlantirish texnik universitet talabalari uchun o'quv jarayonini tashkil etishning muhim omili bo'lib, talabalarning til hodisalarini chuqur anglashlarini shart qilib, ularning mustaqil ishlashga intilishlarini ochib beradi. Memlardan foydalangan holda ingliz tilini o'rganish jarayonini tashkil etish usullari tilni o'rganish jarayoniga nisbatan kasbiy yo'naltirilgan va kommunikativ-shaxsiy motivlarni shakllantirishda o'z samaradorligini ko'rsatdi.

ADABIYOTLAR

1. *Passov E.I. Communicative method of teaching a foreign language. Moscow Prosveshchenie, 1985.*

2. *The Law "About Education" of the Republic of Uzbekistan // Young generation – the foundation of development of Uzbekistan. Tashkent. Shark, 1997.*

3. *The national training of personnel program of the Republic Uzbekistan. // Young generation – the foundation of development of Uzbekistan. Tashkent. Shark, 1997.*

4. *The Republic of Uzbekistan Decree PQ –1875. December 10, 2012. About further improving the system of learning languages.*